

SABADELLENC

Semblança: Josep Comes Busquets.

Joan Cuscó i Aymami

L'entrevista amb el nostre personatge té lloc al seu estudi: una torre de l'Ametlla que fou la primera que es construí en aquest lloc vallesà. Ell mateix restaurà els sostres. Tot té un aire modernista que tan escaient i afí l'hi és. Totes les parets són plenes de quadres: dibuixos i pintures, també fotografies antigues familiars... Tot té un aire plàcid i conforma un ambient harmoniós. Els mosaics que ell ha pintat més d'una vegada; la llum que es filtra a través dels vidres emplomats.

Al mig de tot això es percep l'esperit d'aquest artista que fa quinze anys s'afincà aquí, fugint de la ciutat densa, sorollosa i al·lucinant. Aquí hi ha tranquil·litat. Aquí passa hores i hores composant els seus quadres. De disset a divuit quadres anuals són els que, de promig compona. És el seu un treball de franciscà; un artista del Renaixement en els nostres dies.

Josep Comes té fama de poques paraules; les justes. Es passa hores en un silenci interior i exterior. No en va fou el que es féu un autoretrat i du la boca tancada amb un pany. Es publicà en aquestes mateixes pàgines de Quadern fa uns anys...

Duc unes preguntes per fer-li, però mira per on sembla que s'ha tret el pany de la boca i és capaç de contar-nos tot el que segueix. Oïm-lo.

-Vaig néixer a Barcelona l'u de gener de 1924.

No ho puc callar. L'interrompo:

-Ets un ninou! Quina casualitat. Jo també!... Perdona'm. Continua, Josep.

-El 1926 la separació dels meus pares. Passem a viure a Sabadell

amb la mare. A Sabadell tenim els avis i els oncles. El meu germà té tres anys més que jo... Anem a l'escola: a l'"Instituto Pedagógico de Cultura", que era una escola dels sindicats obrers que té om a director l'argentí Edgarr Riccetti, anarquista.

El 1935, quan tenia onze anys, sense acabar els estudis em posen a treballar en una tenda de comestibles. De fet són dues, ja que en Casanovas tenia una botiga al carrer Salut i una altra de la Solidaritat Internacional Antifeixista (SIA), per atendre i fer "recados". D'aquells dies recordo que el meu germà des dels deu anys treballa a la fàbrica de cala Daniela, i guanya unes oposi-

FOTO: E. HIERRO

cions per estudiar al batxillerat. El 1938 es fa voluntari per anar al front; el mes d'agost mor a l'hospital de Manresa.

Aquesta circumstància la família no la vam pair. Mai no he oblidat aquest fet... Patim fam. L'estraperlo domina aquells dies... Canvio la feina, la qual marcarà la meva vida professional: entro a treballar d'aprenent de pintor de parets, de la mà del meu cosí, Eduard Domènech, a la Jefatura d'Obres de l'Aviació... Conec a una persona que és una fita a la meva vida: en Ramon Sanllehi, que era l'amo de la botiga "La Pintura Moderna", a la Plaça Vella.

Recordo que per la por que feia la imminent entrada dels "nacionals" cremo i enterro tots els llibres del meu pare i els que havia comprat el meu germà... Entren els "nacionals" el 27 de gener de 1938 i una setmana després en Sanllehi em col·loca a treballar a l'empresa de Palà i Caixach.

Tinc l'ocasió de canviar d'empreses durant els tres anys com a aprenent o mig oficial. En aquest període vaig tenir la sort de conèixer Manuel Rallo, també pintor de parets i professor. Per a mi Rallo va ésser l'amic, pare i mestre alhora."

Evoquem aquest professor i contem que fa uns anys va sorgir el projecte de fer una exposició antològica d'ell, però no prosperà la cosa...

-El dia 1 de gener de 1944, just el dia que complia 20 anys, deixo de ser assalariat i em poso a treballar com a pintor de parets per compte propi. No vaig deixar, però, d'anar a classe de dibuix al Col·legi Mercantil, de la qual Manuel Rallo exercia de mestre de dibuix.

La gossa, Mel, que no el deixa mai, espera que el seu amo l'acaricï. Es posa als seus peus i sembla que es disposi a escoltar-lo...

-Quina classe d'alumne eres? -li pregunto.

-Era un alumne desigual, em mouen interessos diferents. Tinc amics més cultivats que no pas jo. Aleshores tinc interès per la literatura i la filosofia... Treballo hores i més hores i, negat com sóc, per als negocis, mai no em surten els comptes clars... Dels 20 als 30 anys faig els canvis. Mira, de pintor de parets passo a ser dibuixant de publicitat i professor de dibuix a l'Acadèmia Miralles i també al Col·legi Mercantil, Cal Tatxé. També dono classes particulars. De fet, de cop tot ho deixo enrere per obrir-me camí com a dissenyador d'interiors.

Als 27 anys em caso i tinc tres fills. Són anys de molta feina però també són anys feliços. Esdevinc un decorador molt sol·licitat. De prestigi a la ciutat. Tinc un estudi amb bons ajudants i amb molts encàrrecs. Tants que no tinc temps de dibuixar ni de pintar quadres.

És decisiu en aquests anys el fer amistat amb el pintor Valls Arenys. Envejo la seva vida tranquil·la; el dependre només d'ell. Ambdós decidim comprar una casa a Sòria. Allà començo de nou a pintar i a dibuixar... Pinto aquells quadres "sorianos" i els interiors d'algunes de les esglésies... Recordo que era el maig de 1978 que presento a la Galeria Cristina de Barcelona les meves obres. Fou la primera exposició individual... D'aquella època conservo dos quadres: els pitjors d'aquella època... I de retorn a Sòria -era pel setembre de 1978- prenc una ferma decisió: tanco el meu estudi de dissenyador d'interiors malgrat que tenia una cartera de projectes i encàrrecs que m'haguessin comportat dos anys de feina... Però sense cap mena de seguretat, confiant en mi mateix, decideixo viure de la pintu-

INTELECTE
GALERIA D'ART

Pedregar, 10
Telèfon 93 726 51 22
08202 SABADELL

CIABARRO
ART

Rambla de Sabadell, 82 • SABADELL
Telèfon 93 726 57 85

GALERIA **ROVIRA**

Sant Pere, 22 • Tel. 93 726 19 59
SABADELL

ra... Tenia 54 anys i començo un camí incert... Vull ser pintor!"

Fa una pausa. La gossa s'aixeca i per uns moments surt de l'estudi.

-Després de pintar paisatges de Sòria, amb una pintura expressionista, passo a temes d'interiors, espais públics, masies, cases de principi de segle XX... El 1979 exposo a la Galeria Matisse, de Barcelona. És el 1981 que per primera vegada em presento a la Galeria Subex, en la qual segueixo exposant gairebé cada any, si bé amb exposicions individuals o compartint-les amb Montserrat Gudiol...

Comes Busquets també exposa a la Galeria Akka de París i a la Galeria d'Art de Puigcerdà. També ho ha fet a l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell.

Els gossos lladruquen al pati que dona a l'exterior. Ens diu que ho fan quan algú s'atura a les reixes del jardí. Continuem ara parlant de la seva vinculació a l'Acadèmia de Belles Arts.

-La meva relació amb l'Acadèmia de Belles Arts és el 1976, en què m'ofereixen ser el director artístic de la junta que aleshores presidia Francesc Ventura... I és dos anys dos anys després quan en una nova junta passo a ser president. Dos anys preceptius del relleu de nova junta. Decideixo anar a viure a la meua casa de Sòria. El 1981 canvio de lloc i m'instal·lo a la masia de Can Torras al massís de Sant Llorenç del Munt... Allà estic desentès dels afers de l'Acadèmia... Fins que un dia vénen a visitar-me en Ventura i l'Antoni Llonch proposant-me formar part d'una junta de salvació constituïda per expresidents. Desgraciadament mor d'acci-

SABADELLENC

dent Antoni Llonch... Es forma una nova junta amb Antoni Vila Arrufat, que delega al seu fill Joan Vila Grau com a president i com a expresident Francesc Ventura i jo mateix... Els altres expresidents, en faltar Llonch, es fan enrere..."

Posa les mans sobre els genolls adoptant una actitud relaxada i segueix:

-Prenc part, com a vocal, en aquesta junta, així també a la qual més endavant presideix Albert Estrada.

Direm que el 1980 l'editorial AUSA li publica el llibre: "Comes Busquets", d'Àlex Susanna. Evoca els records d'aquell temps el seu amic David

Graells, del qual té alguns quadres. I més enllà a Raimon Roca, Vicenç González Mompert i en Gómez, a qui es trobà mort en un descampat a cel obert...

S'ha comentat d'aquella ruptura haguda a l'Acadèmia amb motiu de l'enfrontament entre els "vells" i els joves... I aquella altra arran de les posicions polítiques... Ell, en Comes, ho visqué. Ara està lluny de tot allò i assegura que els anys 20 als 30 Sabadell va viure una gran inquietud cultural... Som molts que no vam tenir ocasió de viure-ho (anàvem amb calça curta...).

Fem un recorregut per davant dels

RIDAS
OPTICS

AL VOSTRE
SERVEI
DES DE 1945

Via Massagué, 32 - Tel. 93 725 13 36
Rambla, 41 - Tel. 93 725 99 67
08202 SABADELL

PEIX i MARISC
J. BARBERÁ

Tels. 93 714 52 87 - 93 714 55 40
Castellar del Vallès

RESTAURANT
cuina de mercat

Can Jèu

Pintor Borrassà, 43-47 • 08205 SABADELL
Tels. 93 727 70 42 - 93 726 27 91

QÜESTIONARI PROUST

quadres que arreu de la torre ocupen les parets. És una pinacoteca molt plural; autors diferents, tots els amics i companys que han compartit vivències... Hem sortit finalment al jardí. Al peu de l'escalinata podem contemplar la façana de la torre, que data de 1906, la primera que es contruí en aquesta villa tan concorreguda d'estiuejants i ara bona part d'ella habitada tot l'any. És a quatre passes de Barcelona i d'altres ciutats que s'han fet grans, populoses, sorolloses i... i què més?... Oferim l'ocasió perquè cadascú hi apliqui el seu adjectiu...

Deixem l'artista que un dia, ja madur, exclamà: "Vull ser pintor!" A fe que ho ha aconseguit. Les seves obres són admirades i admirables. Els seus quadres tenen màgia... Ens els podem imaginar quan, infant ell, tenia una capsa de cartó a les mans a la qual hi havia practicat forats pels quals entrava la llum, aquella mateixa llum que tenen els seus quadres... Magnífics quadres.

- El principal tret del meu caràcter?
- Tirar endavant sense mirar si vénen plans o muntanyes
- La qualitat que prefereixo en un home?
- La sensibilitat intel·ligent.
- La qualitat que prefereixo en una dona?
- La bondat intel·ligent.
- Allò que més m'estimo dels amics?
- La franquesa.
- El meu principal defecte?
- Els dubtes.
- La meva ocupació preferida?
- Treballar.
- El meu somni de benestar?
- Treure més profit del meu temps.
- Quina fóra la meva pitjor desgràcia?
- La mort en vida dels meus ideals.
- Què voldria ser?
- El que sóc. Millorat i augmentat.
- On desitjaria viure?
- Exactament on visc, sense que l'especulació em malmetés l'entorn.
- Quin color prefereixo?
- Blau al matí, ocre al migdia i els daurats cap al tard.
- Quina flor prefereixo?
- La rosa de bardissa.
- Quin ocell prefereixo?
- El pit-roig.
- Els meus autors preferits en prosa?
- Thomas Mann i Oscar Wilde.
- Els poetes preferits?
- Safo, Machado, Hernández, Salvat-Papasseit i Maragall.
- Els herois de ficció?
- Hans Custorp i en Manelic.
- Les meves heroïnes de ficció?
- Dulcinea.
- Els meus compositors preferits?
- Mozart, Schuman, Bethoven, Tolrà.
- Els pintors predilectes?
- Gioto, Vermer, Velázquez, Goya, Gimeno, Antonio López.
- Els meus herois de la vida real?
- Ghandi, i el meu germà, mort als disset anys defensant els seus ideals, que sempre han estat els meus.
- Les meves heroïnes històriques?
- Mme. Curie.
- Els noms que prefereixo?
- Wenceslao, Lluís, Miquel i Montserrat.
- Què detesto més que res?
- La hipocresia.
- Quins caràcters històrics menyspreo més?
- El Alzamiento Nacional.
- Quin fet militar admiro més?
- Cap.
- Quina reforma admiro més?
- Tinc dubtes.
- Quins dons naturals voldria tenir?
- Sentir-me més segur.
- Com m'agradaria morir?
- Sol, perquè els que m'estimen em recordin viu.
- Estat present del meu esperit?
- Tranquil.
- Fets que m'inspiren més indulgència?
- Els derivats de l'amor?
- El meu lema?
- Viu i deixa viure.
- Com sóc o com em veig?
- Com un més.

PERFIL:

S'aplica la màxima:

Sense pausa, sense pressa.

En les seves obres combinen:
la quietud silenciosa, l'ambient íntim,
l'harmonia de llum i ombres.

Ell recupera el temps.

Eliero.